

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

(English) Submitted to the House Foreign Affairs Committee (the "Committee")

Congress of Bosniaks of North America

CBNA izjava - Tačka ključanja: put ka stabilnosti na Zapadnom Balkanu

(CBNA - Congress of Bosniaks of North America - Kongres Bošnjaka Sjeverne Amerike)

5. decembar 2025.

Dostavljeno Odboru za vanjske poslove Predstavničkog doma (Odbor)

Predsjedavajući, rangirani član i članovi Odbora:

Hvala Vam na prilici da predamo ovu izjavu za zapisnik kao odgovor na nekoliko teza iznesenih tokom saslušanja Odbora 2. decembra 2025. godine, Saslušanja o Zapadnom Balkanu (Saslušanje), posebno na one teze koje je predstavio gospodin Maks Primorac. Iako cijenimo važnost saslušanja niza različitih perspektiva, od suštinske je važnosti da se kongresna razmatranja, odluke i preporuke donose na osnovu tačnih i na činjenicama zasnovanih procjena stanja na Zapadnom Balkanu i njihovih implikacija na nacionalne interese Sjedinjenih Država.

1. Bosna i Hercegovina nije "propala" država. Bosna je krhka demokratija koja je pod stalnom opstrukcijom od strane etnonacionalista.

Predstavljanje Bosne i Hercegovine (Bosna) kao "propale" države udaljava nas od realnosti, od onoga što se zapravo svakodnevno događa u Bosni. Konkretno:

- Osnovne bosanskohercegovačke institucije nastavljaju funkcionisati uprkos upornim opstrukcijama nacionalističkih aktera, posebno onih koji su članovi ili su povezani sa strankom Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) u entitetu Federacije BiH i Savezom nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) u entitetu Republike Srpske.
- Bosna je postigla značajan progres u reformi odbrane, upravljanju granicama, saradnji u borbi protiv terorizma i usklađivanju sa politikama Evropske unije (EU). U decembru 2022. godine Evropsko vijeće joj je dalo status zemlje kandidata, a u

martu 2024. godine Evropsko vijeće je otvorilo pristupne pregovore sa Bosnom i Hercegovinom.

- Kao što su citirali mnogi ugledni analitičari, uključujući i gospodina Lukea Coffeya tokom saslušanja, izazovi Bosne ne potiču iz inherentne disfunkcije, već od aktera koji kontinuirano iskorištavaju slabosti Dejtonskog sporazuma, opiru se euroatlantskim integracijama i potkopavaju autoritet na državnom nivou kako bi zadržali etničku podjelu moći.

Ove činjenice su kontradiktorne subjektivnim karakterizacijama Bosne kao “propale” države, što za posljedicu ima pripisivanje krivice samom konceptu multietničke države kao takve, a ne okrivljavanju onih koji rade na njenom rušenju. Nadalje, važno je naglasiti da je etiketiranje Bosne kao “propale” države apsurdno i nečuveno kada je uporedimo sa državama koje su zaista “propale” (kao što su Somalija ili Srednjoafrička Republika). Takve subjektivne tvrdnje u potpunosti narušavaju kredibilitet bilo kojeg stručnjaka koji zastupa takvu tvrdnju i izrazito potkopavaju decenije dvostranačke američke vanjske politike, koja je pomogla da se učvrste bosanske institucije i demokratski procesi kao dio američkih nacionalnih interesa na Zapadnom Balkanu.

2. Pozivi na ukidanje Ureda visokog predstavnika (OHR) ignorišu aktualne napore destabilizacije i zanemaruju napore koji su do sada rezultirali uspjehom.

Argumenti da OHR “potkopava” suverenitet Bosne ne odražavaju trenutnu realnost u Bosni. Najozbiljnije prijetnje suverenitetu Bosne i Hercegovine su etnonacionalistički politički akteri koji potpiruju nacionalizam i otvoreno prkose i krše Dejtonski sporazum. Specifično:

- Secesionistički lideri u Republici Srpskoj nastavljaju da donose neustavne zakone, da odbacuju odluke državnih sudova i da prijete odcjepljenjem zasnovanom na referendumu. Ove akcije su fundamentalno nespojive sa Dejtonskim sporazumom i sa suverenitetom i teritorijalnim integritetom Bosne.
- Mandat visokog predstavnika Ashdowna pokazao je da OHR, kada je involviran, tj. korištenjem svojih “Bonskih ovlasti” može postići stvarni napredak. Smjenjivanje više od 80 zvaničnika koji činili opstrukciju od strane visokog predstavnika Ashdowna, dovelo je do najstabilnijeg i reformski orijentiranog perioda u poslijeratnoj Bosni, omogućavajući brzo usvajanje reformi vezanih za EU i jačanje državnih institucija.
- Nedavne nedosljedne radnje (tj. parcijalne intervencije bez provedbe) pod vodstvom visokog predstavnika Christiana Schmidta dodatno su ohrabrile destabilizirajuće aktere. Bosni je potrebna predvidljiva i odlučna primjena postojećih alata od strane OHR-a, a ne njihovo napuštanje.

Priznajemo da postoji šira želja unutar Bosne da se OHR nekad eventualno zatvori. Ipak, to bi trebalo da se dogodi tek nakon ispunjenja uslova navedenih u „agendi 5+2” koju je utvrdilo Vijeće za implementaciju mira (čiji je član SAD). Svako ad-hoc ili prijevremeno zatvaranje stvorilo bi dublje strukturne probleme i narušilo dugoročnu stabilnost u regionu. Ukidanje ureda OHR-a prije ispunjenja uslova postavljenih u “agendi 5+2” nagradilo bi opstrukciju, oslabilo integritet institucija i povećalo

nestabilnost na Zapadnom Balkanu, što narušava interese nacionalne sigurnosti SAD-a u regionu.

3. Tvrdnje o postojanju “projekta centralizacije” u Sarajevu su blatantne laži i opasne su.

Tvrdnje da Sjedinjene Države u Evropi podržavaju centraliziranu državu kojom dominiraju Muslimani su očigledno lažne, islamofobne, opasno zarazne i povećavaju zabrinutost za sigurnost i rizik od oružanog sukoba u Bosni i širem regionu.

Konkretno:

- Dvostranačka američka vanjska politika i diplomatija konzistentno su podržavali multietnički ustavni okvir i teritorijalni integritet Bosne definisan Dejtonskim sporazumom, istovremeno jačajući jednakost za sve građane Bosne.
- Nije nam poznat nijedan američki zvaničnik, diplomata ili američki spoljnopolitički dokument ili izjava koji izričito podržavaju ili na drugi način impliciraju stvaranje centralizirane, unitarne, bosanske države kojom dominiraju Muslimani.
- Vjerujemo da SAD podržavaju funkcionalni okvir upravljanja na državnom nivou koji je neophodan za pristup i integraciju u EU/NATO, da promovišu ekonomska ulaganja u BiH i podržavaju bosanskohercegovačko poštovanje svojih međunarodnih obaveza.

Kao kandidat za članstvo u EU i učesnik u Akcionom planu za članstvo u NATO-u, od Bosne se traži da uskladi i implementira EU i NATO standarde i uslove za pristupanje. Oba okvira zahtijevaju transparentne, odgovorne, racionalne i funkcionalne institucije. Tvrdnje o “projektu centralizacije” stoga su u suprotnu ne samo činjenicama, već i decenijama vanjske politike SAD-a i EU koje podržavaju pristupanje Bosne i eventualnu integraciju u euroatlantske institucije. S tim u vezi, argumenti gospodina Primorca ozbiljno narušavaju interese američke nacionalne sigurnosti u regionu i tražimo da gospodin Primorac dostavi vjerodostojne dokaze, dokumente i svjedoke koji potkrepljuju takve nepromišljene i nevjerovatne teze i izjave.

4. Tvrdnje o “progonu” Hrvata su neosnovane, ignorišu političku realnost i ne uvažavaju pravosnažne presude međunarodnih sudova.

Tvrdnje da je Hrvatima “uskraćeno pravo da sami biraju svoje predstavnike” gotovo se u potpunosti odnose na izbor bosanskohercegovačkog Hrvata Željke Komšića za člana Predsjedništva BiH uz značajnu podršku bošnjačkih birača. Ovaj suviše pojednostavljeni narativ je obmanjujući i izostavlja nekoliko ključnih činjenica:

- Birači su podržali gospodina Komšića zbog njegovih vrijednosti i njegove političke platforme, a ne zbog njegove etničke pripadnosti. Gospodin Komšić je odlikovani ratni veteran, dobitnik “Zlatnog ljiljana”, i dugogodišnji zagovornik građanske, multietničke Bosne, te vladavine prava, odnosno pravne države (u kojoj bi svaki građanin bio jednak pred zakonom, bez obzira na nacionalnu, vjersku ili drugu pripadnost). Shodno tome, vrijednosti gospodina Komšića su usklađene sa temeljnim „zapadnim“ ustavnim vrijednostima i principima koji štite prava pojedinaca (ista ustavna prava koja postoje i štite građane susjednih država Bosne – Srbije i Hrvatske).
- Zajednički izborni okvir Federacije kreiran je Dejtonskim sporazumom. Ustav BiH

zahtijeva da svi birači u Federaciji (tj. Bošnjaci, Hrvati i drugi) glasaju i za bošnjačke i za hrvatske članove Predsjedništva. Ovo nije bošnjački inženjering; Ovo je sistem o kojem su pregovarale i s kojim su se složile sve strane Dejtonskog sporazuma (uključujući Hrvatsku) i koji su odobrile Sjedinjene Države.

- Nijedan pravni mehanizam ne sprječava Hrvate da izaberu svog kandidata. Hrvatske političke stranke su predstavile kandidate sa skučenim etnonacionalističkim agendama koji su se mučili da steknu širu popularnost.
- Do danas, nijedna presuda međunarodnog suda za ljudska prava nije identificirala diskriminaciju Hrvata. Svaka presuda Evropskog suda za ljudska prava (Sejdić-Finci, Zorić, Pilav, Šlaku, Pudarić i dr.) potvrđuje diskriminaciju manjina i građana izvan okvira „konstitutivnih naroda“, a ne diskriminaciju Hrvata. Jedini od konstitutivnih naroda koji je obespravljen u Bosni su Bošnjaci, čiji su glasovi znatno manji u odnosu na glasove Hrvata i Srba u Bosni.
- Prijedlozi za „treći entitet“ su prikriveni separatistički politički projekti, a ne pravno zasnovana rješenja. Stvaranje etnoteritorijalnog hrvatskog entiteta produbilo bi segregaciju, fragmentiralo državu i bilo bi u suprotnosti sa američkim strateškim ciljevima za Bosnu – stabilnost, euroatlantske integracije i funkcionalno upravljanje državom.
- Nema dokaza da je smanjenje hrvatskog stanovništva u Bosni rezultat progona ili političke diskriminacije. Smanjenje broja stanovnika pogađa sve zajednice u Bosni (i generalno na Zapadnom Balkanu) i prvenstveno je uzrokovano nefunkcionalnim ustavnim sistemom i slabom ekonomijom. Popis stanovništva čak i Hrvatske pokazuje pad stanovništva od skoro 10% u istom periodu, gdje Hrvati i iz Bosne i iz Hrvatske emigriraju u Njemačku, Švedsku, Ujedinjeno Kraljevstvo i drugdje radi boljih prilika. Ovi trendovi jasno pokazuju da ekonomski uslovi – a ne etnička diskriminacija – pokreću emigraciju, s tim da je situacija u Bosni intenzivirana lošim funkcionisanjem političkog sistema.

Kao država članica EU, Hrvatska je izgradila jedan od najsnažnijih okvira za manjinska prava u Europi. Bošnjaci uživaju ustavom zaštićen status, pristup manjinskim vijećima, kulturnu autonomiju i, što je vrlo važno, zastupljenost u Hrvatskom saboru na mjestima rezerviranim za manjine. Dok se jedno mjesto koje Bošnjaci imaju dijeli sa nekoliko manjih zajednica, a implementacija na lokalnim nivoima je neujednačena, sam model demonstrira da je inkluzivna uprava i moguća i stabilizirajuća.

Ovo je u oštroj suprotnosti sa Bosnom i Hercegovinom, gdje manjinama (bilo Srbima u Federaciji ili Bošnjacima i Hrvatima u Republici Srpskoj) nedostaju vladavina i politički mehanizmi koji bi garantovali pravednu zastupljenost ili participaciju u javnim institucijama. Umjesto što nastavljaju širiti narative o žrtvama Hrvata koji nisu potkrijepljeni dokazima, regionalni susjedi Bosne bi trebali posmatrati hrvatske norme usklađene s EU kao uzor. Model utemeljen na rezervisanim mjestima baziranim na populaciji, proporcionalnom zapošljavanju i primjenjivoj zaštiti bi ojačao bosansku demokratiju, smanjio etničku kompeticiju i njenu nultu sumu, i približio zemlju evropskim standardima.

Prema tome, ove tačke opovrgavaju i poništavaju svaku tvrdnju ili tezu o „obespravljenosti“ Hrvata u Bosni. Kao što je navedeno, u pitanju je retorika preuzeta iz HDZ-ovog „priručnika“ koja je očigledno lažna, opasno zapaljiva i potkopava nacionalne i sigurnosne interese SAD-a u Bosni.

5. Destabilizirajuće akcije Srbije i HDZ-a (a ne „muslimanska nepopustljivost“) blokiraju regionalne projekte energetske sigurnosti.

Suprotno izjavi gospodina Primorca, primarne prepreke projektu Južne plinske interkonekcije koji podržava SAD, dolaze od vlasti u Federaciji povezanih s HDZ-om. Konkretno, vlasti povezane s HDZ-om:

- odbijaju da imenuju javnog operatera na državnom nivou,
- pokušavaju usmjeriti kontrolu kroz usko povezane partijske strukture,
- godinama vrše administrativne opstrukcije koje su dokumentirali i zvaničnici SAD i EU.

Korespondencija sekretara Blinkena od samo prošle godine direktno je identificirala Dragana Čovića i opstrukciju HDZ-a kao centralnu prepreku Južnoj plinskoj interkonekciji. Pozdravljamo interes američkih kompanija za ovaj projekat, ali napominjemo da HDZ-ov obrazac etničkog manipuliranja i opstrukcije upravljanja podriva, ne samo stabilnost Bosne, već sada moguće i ekonomske interese SAD-a na zapadnom Balkanu.

Nadalje:

- Srbija nastavlja da produbljuje svoje veze sa Rusijom kada je riječ o snabdijevanju energijom, bezbjednosnoj saradnji i dezinformacionim mrežama.
- Secesionistička retorika političkog rukovodstva Republike Srpske nije osporavana od strane političkih vlasti u Srbiji, i ostaje sinhronizovana sa strateškim ciljevima Kremlja da Balkan bude ostane destabilizovan.

Dok neki tvrde da regionalna stabilnost prvenstveno zavisi od suradnje sa Beogradom, dokazi sugerišu da je Srbija trenutno jedan od glavnih pokretača nestabilnosti na Zapadnom Balkanu. Politika SAD-a trebala bi reagovati shodno ovome s jasnim pogledom na stvarnost.

6. Angažman SAD-a na Balkanu je važno pitanje nacionalne sigurnosti za SAD, a ne vježba „socijalnog re-inženjeringa“.

Angažman Sjedinjenih Država na Zapadnom Balkanu promoviše:

- stabilnost NATO-a na jugoistočnom krilu alijanse,
- suprotstavljanje zlonamjernom uticaju Kine, Irana i Rusije,
- diversifikaciju energije u odnosu na ruske izvore i zalihe energije,
- spriječavanje širenja sukoba na druge dijelove, i
- očuvanje kredibiliteta mirovnih sporazuma nastalih posredovanjem SAD-a.

Sjedinjene Američke Države bile su glavni tvorac Dejtonskog sporazuma, koji se naširoko smatra jednim od najuspješnijih diplomatskih dostignuća SAD-a u eri nakon Hladnog rata. Svaki pokušaj da se Dayton kategorizira kao “socijalni inženjering” podriva temeljni stub američkih strateških interesa nacionalne sigurnosti u Jugoistočnoj Evropi.

Ako i postoji projekat društvenog re-inženjeringa u Bosni, osnažen je upravo

argumentima poput onih gospodina Primorca – argumentima osmišljenim da ojačaju podjele i strah kako bi političke ličnosti poput Milorada Dodika i Dragana Čovića zadržale kontrolu nad onim što smatraju „svojim“ stanovništvom.

7. Imenovanja političkih ambasadora ne mogu i ne smiju zamijeniti profesionalnu diplomatiju.

Poziv za „političke ambasadore“ u regionu (posebno one koji imaju etničke veze s takvim regionom) koji se suočavaju sa aktivnim zloćudnim stranim uplitanjem, u suprotnosti je sa osnovnim, najboljim diplomatskim praksama i značajno povećava rizik od pristrasnosti bilo kakvih odluka koje donose takvi politički ambasadori, te bi potkopao i destabilizirao interese nacionalne sigurnosti SAD-a u regiji.

- Zapadni Balkan je pozorište intenzivne strateške konkurencije, gdje Kina i Rusija održavaju značajno i rastuće prisustvo.
- S obzirom na ovu složenost, američki ambasadori u regionu moraju biti karijerne diplomate sa dubokom regionalnom ekspertizom, znanjem i jasnim razumijevanjem kineskog i ruskog zloćudnog utjecaja. Ovo je esencijalno za održavanje dosljedne, vjerodostojne i dugoročne politike SAD-a.
- Politički akteru riskiraju davanje mješovitih signala partnerima i protivnicima i može im nedostajati specijalizirano znanje potrebno za efikasnu odbranu interesa nacionalne sigurnosti SAD-a.

Balkan zahteva kontinuitet, ekspertizu i stabilno liderstvo. Balkanu nije potrebna improvizacija ili politički akteri koji donose odluke koje nisu ukorijenjene u činjenicama ili daju opasne i zapaljive izjave zasnovane na nacionalističkim ili stranačkim narativima koji potkopavaju američku politiku i sigurnosne interese u regionu. Ovo nije stranački stav; ovo je princip nacionalne bezbednosti.

8. Ono što regionu treba jesu akcije koje su u skladu sa spoljnopolitičkim interesima SAD.

Sjedinjene Države bi trebale nastaviti podržavati sljedeće:

- Teritorijalni integritet i suverenitet svih balkanskih država, uključujući i Bosnu i Hercegovinu;
- Odgovornost za destabilizirajuće aktere, uz ciljane sankcije i diplomatski pritisak;
- Diversifikaciju energije, uključujući završetak Južne gasne interkonekcije;
- Integraciju u EU i NATO, koja koristi interesima nacionalne sigurnosti SAD-a;
- Modernizaciju sektora odbrane širom regiona.
- Jasnu osuda poricanja genocida, veličanja ratnih zločinaca i secesionističke retorike;
- Snažno diplomatsko prisustvo utemeljeno na činjenicama, a ne na stranačkim narativima.
-

9. Bosna je jedan od najstarijih evropskih modela pluralizma i suživota.

Tokom saslušanja, Bosna je netačno prikazana kao usko vjerski orijentisana. U stvarnosti, Bosna ima dugu i ponosa vrijednu historiju međureligijske koegzistencije

koja je direktno u suprotnosti s tvrdnjama o civilizacijskom konfliktu.

- Bosna je jedan od najstarijih evropskih primjera uspješnog pluralizma. Njeno kršćansko nasljeđe ide unazad i više od jednog milenijuma, te više od 650 godina katolička, pravoslavna, islamska i jevrejska tradicija živjele su jedna uz druge, oblikujući zajedničku građansku kulturu.
- Ovaj dugogodišnji suživot nije teoretski; radije, to je proživljena realnost. Čak i nakon traume rata tokom 1990-ih, Bosna ostaje multireligijsko, multietničko društvo u kojem svakodnevni život definiraju isprepletene zajednice, a ne konfesionalne podjele.
- Pokušaji šovinstičkih ili sektaških aktera da religijske ili etničke identitete koriste kao oružje protivni su bosanskoj historiji i strateškim interesima SAD-a. Svođenje Bosne na narativ "Hrišćani protiv Muslimana" zanemaruje vijekove suživota i služi samo onima koji politički profitiraju od ovakvih podjela.
- Upravo su Bošnjaci jedna od najsekularnijih i prozapadno orijentisanih političkih zajednica u jugoistočnoj Evropi. Okarakterizirati ih isključivo kao "Muslimane" je netačno i često se koristi cinično kako bi im se oduzeo njihov etnički identitet i raspirivala islamofobiju, a ne radi političkog informiranja.
- Narativ o progonu koji iznose neki politički akteri je u suprotnosti sa njihovim vlastitim učestvom u vlasti.
 - Sa izuzetkom kratkog perioda od 2011. do 2015. godine, svaka vlada Federacije uključivala je HDZ.
 - Nikada nije formirana vlada na državnoj razini bez uključivanja HDZ-a.
 - HDZ je kontrolirao Ministarstvo pravosuđa gotovo čitavih 30 godina poslijeratnog perioda, a od završetka rata u Bosni 1995. godine nije pokrenut, istražen ili procesuiran niti jedan slučaj progona Hrvata (odnosno, nije, jer niti jedan ne postoji).
- Smanjenje broja hrvatske populacije odraz je širih regionalnih demografskih trendova. Hrvati iz Bosne i iz same Hrvatske emigrirali su prvenstveno iz ekonomskih razloga, a ne zbog etničkog pritiska – ustaljen obrazac u cijeloj EU. Da su Hrvati u Bosni bježali zbog političkog progona, tražili bi zaštitu u Hrvatskoj (jer imaju i hrvatske putovnice), a ne bi emigrirali kao njihove hrvatski kolege u druge zemlje zapadne Evrope.
- Pravi izazovi Bosne su institucionalni, a ne religijski. Strukturna ustavna disfunkcija (a ne međureligijsko neprijateljstvo) je primarni pokretač nestabilnosti. Jačanje državnih institucija, a ne preoblikovanje zemlje kroz civilizacijske narative, u skladu je s ciljevima nacionalne sigurnosti SAD-a.
- Tradicija suživota Bosne i Hercegovine je prednost, a ne obaveza za euroatlantsku zajednicu. Politika SAD-a treba da odražava i podržava ovu pluralističku realnost.

Zaključak

Svjedočenje koje sugerira da je Bosna inherentno neizvodiva, da jedna etnička grupa traži dominaciju nad drugom ili da je odgovor fragmentacija nametnuta izvana, rizikuje ponavljanje grešaka iz 1990-ih. Od esencijalne je važnosti da Američki

Kongres zasniva svoje odluke na tačnim činjenicama i analizama, a ne na stranačkim narativima koje promoviraju akteri s političkim ili ideološkim ambicijama i motivacijama.

Stabilna, suverena, multietnička Bosna i Hercegovina, povezana s euroatlantskom zajednicom, ostaje čvrsto u interesu nacionalne sigurnosti Sjedinjenih Država. Pozivamo Odbor da nastavi podržavati politike koje jačaju institucije, podržavaju demokratske norme, odvrćaju zloćudni uticaj i osiguravaju dugoročnu regionalnu stabilnost.

Hvala Vam na prilici da predamo ovu izjavu. Spremni smo da pružimo sve dodatne informacije koji bi Odbor mogao zahtijevati.

Prevod: Adela Jušić

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.